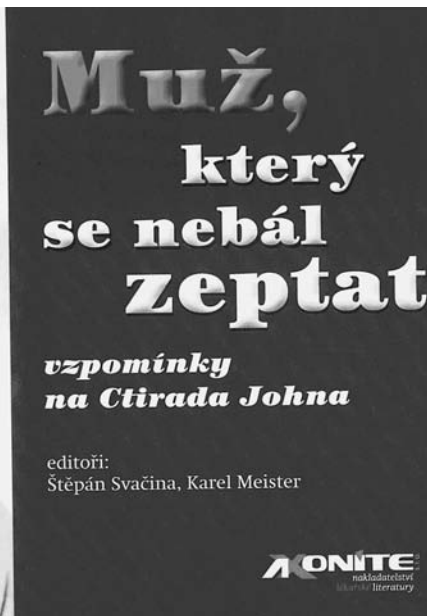
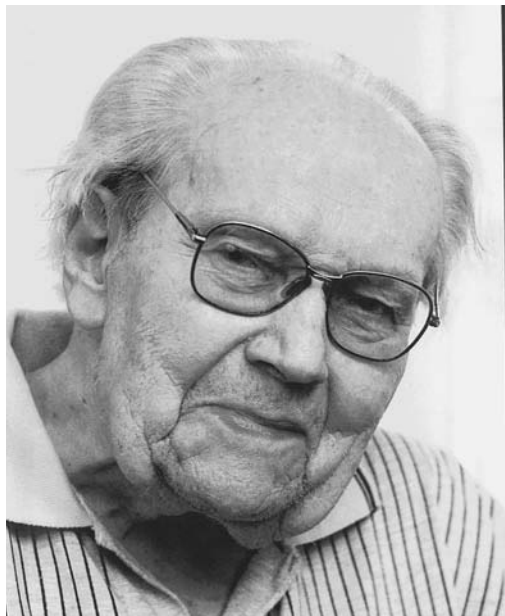

Štěpán Svačina, Karel Meister (eds.): Muž, který se nebál zeptat – vzpomínky na Ctirada Johna

Loni v létě vyšla ke 100. výročí narození významné postavy české biologie a medicíny prof. MUDr. Ctirada Johna, DrSc. (15. srpna 1920 Čičenice – 12. října 2018 Praha), vzpomínková kniha. Je k máni editorskou zásluhou předsedy České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně prof. Štěpána Svačiny a fotografa Karla Meistera: oba Johnovi přátelé se postarali o zajímavé sestavení textů pamětníků, kteří jsou různých profesí, různého věku a svůj vztah k hlavní postavě knížky nalézali v nejrůznějších fázích její košaté životní pouti. Svědeckých zpovědí je 14, přičemž nikdo ze zúčastněných už není věkově méně než 10 let vzdálen od ročníku narození prof. Johna, většina je o zhruba jednu generaci mladší a podstatná část z pamětníků je v tom či onom jeho žáky. Je to dáno tím, že Ctirad John byl obdarován dožitím vysokého věku 98 let, a hlavně do posledních chvil podivuhodnou duševní kapacitou. Když přehledněme všechny vzpomínkové črty s vypíchnutím zdůrazňovaného rozpětí osobnostních rysů, je před námi pozoruhodná paleta charakteristik: imunolog, mikrobiolog, zanícený vědec, velký lékař, praktik v klinické medicíně, organizátor a inspirátor, noblesní a empatický šéf týmu, průkopník nových pohledů a vizionář, skvělý učitel, brilantní řečník, laskavý diskutér, milovaný pedagog, emisar krásy vědění a poezie, nositel hodnotových postojů, humanista, vzor pročitěného lidství a mravní integrity, rytíř českého lékařského stavu, renesanční člověk...

V prvním okruhu tvoří skládanku své zkušenosti s prof. Johnem ti oborově nejbližší, v mnohém případě žáci, imunologové, alergologové, mikrobiologové (Jiřina Bartůňková, Tereza Fučíková, Blanka Říhová, Jindřich Lokaj, Ivo Miler, Jiří

Schindler a Jaroslav Svoboda). Plasticky před čtenářem vyvstává zrod a vývoj české teoretické i klinické imunologie, role významných aktérů uvnitř oboru s tehdejšími doktorem a docentem Johnem včetně. Ožívají tu symptomatické peripetie překážek i úspěchů v temných obdobích 20. století i proměny po politické změně s přesahem do století jednadvacátého. Johnova vnímavost do různých směrů myšlení na pozadí převážně redukcionistické vědy i praxe se zjevně promítla do jeho průkopnictví nového medicínského pohledu, holismu, jak vysvítá vesměs z uvedených svědectví.

V druhém okruhu se přidávají lékaři z dalších medicínských nebo biomedicínských směrů (Michal Anděl, Štěpán Svačina, Cyril Höschl, Helena Illnerová a Vladimír Pucholt). Někteří navíc přicházeli do kontaktu se Ctiradem Johnem také prostřednictvím společenského života ve funkcích děkanů fakult nebo při předsednictví Akademie věd, na půdách nejrůznějších výkonných grémií nebo při slavnostních oceněních, jichž se – sice už v pozdním věku, ale přece – dostalo panu profesorovi nemálo. Stejně jako u výše zmíněného bloku, i zde se promítají do memoárů lidské stránky vzpomínaného – jeho láska k domovu v jižních Čechách, k regionálnímu kulturnímu dění v Písku či Vodňanech, k němuž v mládí vydatně přispíval (literárně, divadelnický), k výtvarnému a architektonickému umění, později k mezinárodnímu dění, učení a sledování rozvoje v oboru. Osobně vnímám jako odkaz jeho účinkování v Komisi pro etiku vědecké práce Akademie věd ČR, jak na něj s úctou vzpomíná Helena Illnerová – lituji jen, že jsem ho už jako pozdější externí člen této komise nezažil.

Ucelenost pohledu na život Ctirada Johna doplňují mimooboroví přátelé – fotograf a původně herec Karel Meister (který k panu profesorovi přivedl výše zmíněného, dnes kanadského dětského lékaře, ale současně také převážně v 60. letech působícího českého herce V. Pucholta) nebo někdejší ministr zahraničních věcí Jaroslav Šedivý. Propojení tu fungovalo buď přes kreativitu v nápadech na edici a estetické ztvárnění knih (náplň zejména posledních let života prof. Johna), nebo přes společné regionální souznění za dlouhý životní úsek, jihočešství. Přesahy do světa krásného slova a originálních myšlenek uzavírá speciální kapitolou pořadatel úryvků z Johnových publikací Š. Svačina. Vyplývá z nich pro tuto sféru mnohé, např. vztah k „vědeckému básníkovi“ Miroslavu Holubovi, překládanému do řady jazyků, s nímž jsem měl coby s jedním z literárních vzorů zamlada také co do činění (Živa 1998, 5: LXXVII). Literární inklinace byla možná tím pozadím mého velkého překvapení, když mi přátelé, kteří v posledních letech života prof. Johna na lůžku navštěvovali, tlumočili, že o mém literátském a popularizačním odbíhání od vědy věděl skoro vše – jinak jsme se nikdy v přímé interakci nepotkali, oborově jsme byli vzdáleni. Vysvětlují si to mimo jiné tím, že s jeho synem Radkem jsme se v mladším věku potkávali v „ghettu mladých a nadějných“ literátů pod nepříliš úspěšnou kuratelou Československého svazu spisovatelů, přičemž se nám oběma nakonec zhruba ve stejné době (1978–80) podařilo do tisku protlačit své prvotiny, v mém případě sbírku Mouchy v síťovce, jemu prózu Džinovský svět. Já jsem se však nastalo vracel k přírodovědě, kdežto Radek měl za hlavní náplň tvůrčí výboje v beletrii a žurnalistice. Otec Ctirad od svých dětí ovšem také slyšel „poradní“ hlas ohledně přednášek pro studenty, jak je ve vzpomínkové knize zmíněno.

Kniha je svědeckým pohledem na plodný život člověka, který ve zralé fázi svého dlouhého věku dospěl k přirozené, ale svébytné moudrosti. Pokud ji tak vnímáme, nutno zdůraznit přílehavý, krásný a umně rozmístěný fotografický doprovod od K. Meistera, který v tomto oboru nezapře své jméno. Proměny tváře, gesta a pozice v konstelacích s příbuznými či přáteli tvoří výmluvnou výpověď, tentokrát beze slova, a odlišují tak literární dokument od jiných knih, kde namátkově ilustrace nemusejí být vždy k dobru věci.

Na závěr by se asi slušelo vybrat nějakou citaci z poselství pana profesora. To je však při jeho „holistickém“ záběru světa a aktivit v něm mimořádně těžké. Vypůjčím si proto první větu z úvodníku Štěpána Svačiny: „Profesor Ctirad John se nasmazatelně zapsal do historie...“ Čeho, to opisovat nebudu a nechám na budoucím čtenáři knihy, aby si dosadil sám.

**Axonite, Mlečice 2020, 149 str.
Doporučená cena 330 Kč**

K dalšímu čtení např. Živa 2018, 6: CLVI–CLVIII (Za Ctiradem Johnem).